

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

„Itt az ezer nyelven megnyíló Isteni Írás...”

Biblia-kiállítás Kalocsán

Az országos Biblia Éve alkalmából a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban áprilisban nyílt reprezentatív Biblia-kiállítás a gyűjtemény legszebb kódexein és régi nyomtatványain keresztül mutatja be a különböző korok Szentírás- és könyvkultúráját. A könyvtár 150 ezer kötetes gyűjteményében közel 1000 Szentírás található, amelyből több mint 100 ritka példány került bemutatásra.

Kéziratgyűjteményünk legbecsesebb darabjai a középkori kódexek, a 818 könyvtári egységből 64 kézirat a 11-16. századból származik. A 13. század előtt csak kevés teljes Biblia létezett, mert a nagy szövegterjedelem és a bőséges

illusztráció miatt másolása drága és időigényes munka volt. Az 1200-as években a párizsi egyetem igényei teremtették meg a kisméretű ún. zsebbibliát. Ezek a hordozható Bibliák hamarosan nagy népszerűsége tettek szert. Egy ilyen különleges szépségű, mindössze pár milliméteres betűkkel, hártavékony pergamenre írt, francia *Biblia Latina* könyvtárunk egyik legkülönlegesebb kódexe. Egy másik 13. századi kézirat Szent Pál leveleit tartalmazza. A szentírási szöveget Petrus Lombardus 12. századi párizsi érsek kommentálta. Sajátossága abban áll, hogy az apostoli levelek kezdő iniciáléiba Szent Pál élettörténetének, megtérésének mozzanatait festették. Könyvtáralapítónk, Patachich Ádám érsek egy 1782-es bécsi aukción vásárolta a kéziratgyűjtemény egyik legszebb művészi díszítésű pergamenkódexét. A 15. századi *Psalterium*-ot gazdagon díszítették aranyozott iniciálékkal, ornamentális betűkkel és kisméretű szöveg közti képekkel, miniatúrákkal.

Ösnyomtatványaink közül a nürnbergi, velencei, strassburgi és bázeli műhelyek munkáiból válogattunk kézzel színezett metszetekkel, tollrajzos motívumokkal díszített Bibliákat. Külön vitrint szenteltünk a latin nyelvű bibliafordításnak, a Vulgátának, amelynek 1590-es római kiadása is szerepel a tárlaton. A Szent Jeromos által fordított latin Bibliának ez az eredeti kéziratokkal egybevetett, javított kiadása vált 1592-től kezdve a katolikus Egyház hivatalos Szentírásává. Az ún. „Glosszás Bibliát” a 11. századtól kezdve egyre több kommentárral gyarapították, ezért a középkori biblikus tudomány hatalmas alkotása és kincsesbányája. Tartalmazza az egyházatyák magyarázatait, valamint a ferences Nicolaus de Lyra (Lyrá Miklós) nagy tekintélyű kommentárját is magában foglalja. A Lyonban 1543-ban sok nyelven kiadott verses bibliai összefoglalót Holbein metszetei díszítik.

Protestáns kiadásokban is gazdag a gyűjtemény. Luther első német fordításai mellett (*Das Neue Testament mit fleysß verteutscht. Nürnberg: Friedrich Peypus, 1524; Biblia, das ist die gantze heilige Schrift... Wittenberg: Hans Lufft, 1541*) megtalálható a reformátor kézjeggyével ellátott, személyes használatú Szentírása is. A híres genfi francia bibliafordítás (1605) címlapja büszkén hirdeti, hogy héber és görög szövegek alapján készült.

Két tárló mutatja be a humanisták Bibliáit. A 16. század leghíresebb humanista Biblia-kommentárját Rotterdami Erasmus készítette el, amelyet sok kiadásban nyomtak újra. Könyvtárunk 1570-es bázeli kiadásához a horvát Matthias Flacius, a híres humanista és reformátor írt kiegészítő jegyzeteket. Erasmus latin fordításának metszetekkel illusztrált

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/2. sz.

népszerű zsebkiadásai mellett egy becses kézirat: *Rotterdami Erasmus levele Joannes Sapidushoz 1518-ból*. A humanista tárlóból nem hiányozhat Robert Estienne Bibliája sem. A francia király görög nyomdása, az Estienne nyomdászcsalád feje adta ki a kéziratokkal összevetett és javított görög Újszövetséget, amelyet ő osztott először a ma is használatos versekre. Itt sorakoznak azok a 16. századi kézikönyvek is, amelyek a bibliai nyelvek tanulmányozását segítették. Az első nagy reneszánsz hebraista, Sebastian Münster 1520-ban adta ki az első héber nyelvtant keresztények számára. Andreas Masius szír nyelvtana a szír Újszövetség olvasásához az első nyomtatott szír nyelvtan, amely Plantin soknyelvű Bibliájának kiegészítő kötetében 1571-ben jelent meg. A leideni Elzevir nyomdában 1627-ben jelent meg Szent János Apokalipszise szír, héber, görög és latin nyelven, a humanista Joseph Scaliger kézírata alapján.

A tudományos szövegkiadásokat a leghíresebb többnyelvű Bibliák képviselik. 1569 és 1572 között Antwerpenben jelent meg Christoph Plantin híres soknyelvű Bibliája, az úgynevezett *Antwerpeni Polyglotta*, amelyet II. Fülöp spanyol király rendeletére adott ki Benedictus Arias Montanus bencés szerzetes szerkesztésében. A négynyelvű kiadás (héber, káld, görög és latin) mellett a 17. századi Walton-féle hatkötetes londoni kiadás is helyet kapott a válogatásban. Tizenkét nyelven közli a Biblia szövegét, és számos kortörténeti, régészeti, földrajzi tanulmányt is tartalmaz. A londoni polyglotta mérföldkő a biblikus és a keleti nyelvek kutatásában.

A kiállítás mottója Mariosa Jakab olasz könyvtárostól származik, aki a Patachich-könyvtárról írt „dicsőítő” versét így kezdi: „Itt az ezer nyelven megnyíló Isteni Írás...” Ez az idézet is utal arra, hogy milyen kimeríthetetlenül gazdag a könyvtár a különféle nyelvű Bibliákban. Természetesen valamennyit lehetetlen bemutatni a kiállításon, de a legszebbek és legérdekesebbek láthatók: az európai nyelvű (angol, német, olasz, francia, lengyel, cseh, román) fordítások sorát a kopt, perzsa, kínai, eszkimó követi. Könyvtárunk gyűjteményében megvan a szír nyelvű Újszövetség egyik legkorábbi, 1555-ös teljes kiadása, amelyet I. Ferdinánd császár parancsára Johann Albrecht Widmannstetter készített Mardini Mózes szír katolikus pap segítségével, vagy Dávid zsoltárai latin és arab nyelven, amelyet libanoni maronita szerzetesek adtak ki Rómában 1619-ben. Az első, zsidók számára nyomtatott héber nyelvű Biblia mellett (*Hamishah humshe Torah... Velence: Daniel Bomberg, Adelkind Baruch, 1521*) kiállításunk egyik érdekessége a híres nürnbergi soknyelvű Újszövetség, Elias Hutter lipcsei héber professzor és orientalista 1599-ben kiadott munkája.

A magyar fordítások közül látható a Vizsolyi Biblia, Káldi György fordításának 1626-os bécsi kiadása, Telegdi Miklós pécsi püspök Evangélium-magyarázatai 1577-ből, valamint Szenci Molnár Albert zsoltárfordítása. Művészi metszetekkel díszített képes Bibliák, régi, ritka bibliai térképek, különleges méretű kiadások színesítik a látványt.

A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár barokk Patachich-termében elhelyezett tárlatot Juliusz Janusz apostoli nuncius és Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek nyitotta meg április 25-én, Szent Márk evangélista napján. Az apostoli nuncius ünnepi beszédében elmondta: „Ezáltal is fel szeretnénk gyűjtani a hívekben a Szentírás tiszteletét, szeretetét és ismeretét, bátorítani az ökumenikus, valamint a zsidó-keresztény párbeszédet, és általában véve a vallások és kultúrák közötti párbeszédet.”

Fischerné Grócz Zita